№ 94 Մայիսի 27 (Յունիսի 8) 1881 Մայիսի 27 (Յունիսի 8) № 94

ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 բուբլ. կես տարվանը 6 բուբլ.
Առանձին համարները 5 կոպեկով.

Թերթվում է զրվում են մինչև խմբագրատան մեջ.

Ձեռագրությունները չեն մերժվում են ետ դրվում

Տեղեկ. Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է ամեն օրեր 10—2 ժամ.
(Բացի կիրակի և ազգ. տոներից).

Յայտարարություն ընդունվում է ամեն տեղում;

Յայտարարությունների համար. վճարվում են
խրատարածիչ բառին 2 կոպեկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ.- Նամակ Մոսկվայից; Ներքին լուրեր։— ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ.- Անգլիա Թագավոր Ֆրանսիա Պերսիայում Արաբին լուրեր։— ՀԵՂԱՓԱԽՈՒԹԻՒՆ։— ՅԱՆՁԱՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ։— ԲԱՆԱՒԻՐԱԿԱՆ Դաւիթ բեկ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՄՈՍԿՎԱՅԻՑ

—

Մայիսի, 17-իւն

Համարեա մինչև 60 թուականները ռուս գրականութեան մէջ ոչ որ չէր համարձակւում ապատապես յարձակվիլու հոգեորական դասի պակասութիւնների վրա։ Մի կողմից խիստ հոգեոր ցենզուրան, մէւս կողմից մի քանի հասարակական պայմաններ անձնաճարում էին պարկեշտիւն գրիչը։ Բայց չատ չանցաւ և հանգամանքները փոխվեցան։ Մամուլին շնորհվեց համեմատաբար աւելի ազատութիւն և առանց կրիտիկական միտքը միշտ ստացաւ անինդ քննելու և հարուցելու հոգեորականութեան կեանքի և գործունէութեան թայլ կողմերը։ Ներկայացուցեր թէ պարբերական գրականութեան և թէ բեկլետրիստիկայի մէջ հոգեորականութիւնը ենթարկվում է քննադատութեան ուրիշ դասակարգութիւնների հետ հաւասարապէս։ Ինուս հասարակութիւնը նայում է այդ կրիտիկական յարձակմանները վրա ոչ թէ ինչպէս մի անուղի, պարզապէսին երեոյթի, այլ ինչպէս անհրաժեշտ մեծութեան վրա։ Անհրաժեշտութեան են համարում այդ մինչև անգամ հոգեոր օրգանները, ինչպէս «Церковно-общест. Вѣстникъ» գեղեցիկ, ազատամիտ լրագիրը։

Զը նայելով որ մեր լրագրութիւնը («Մշակը» դիտաւորապէս) մի քանի տարի է սրվէն անդադար քրքրում է հոգեորականութեան և հոգեոր կառավարութեան անվանել պակասութիւնները։ Չը նայելով որ հասարակութիւնը բոլոր սրտով հանակում է այդ անհայտ *) կրիտիկային, անհրաժեշտ պահանջ համարելով նրան,—գտնվում են մեր մէջ այնպիսի անհատներ, որոնք յենուելով ժողովրդի կրանական քահանաներութեան վրա մինչև անգամ մամուլի մէջեցով ասխատում են տարածել այն գիդարանական միտքը՝ թէ հոգեորական դասի վրա յարձակվելով, լրագրութիւնը վայր է գցում եկեղեցու բարոյական ազդեցութեան, սպառնում է խախտելու լուսաւորչականութեան հիմունքները։

Մամուլի այդ անբարեիրազ ներկայացուցչների վերաբերութեամբ մենք միշտ կոչ ենք ունեցել մի անգամ խոսելու, այժմ հարկաւոր ենք համարում բերել այստեղ ռուս պաշտամանց կրիտիկոս Գօրբունովի կարծիքը այս հարցի մասին՝—«Լուսաւորութեան հիմունքներին երբեք չի վնասի, եթէ սկսեն գրել, օրինակ, հանգոր գեղեցիկների վրա, բարձր և ցածր հոգեորականների մէջ եղած յարաբերութիւնների վրա, հոգեոր զարգացման ուսումնական մասի կազմակերպութեան վրա և այլն... Մինչև կանոնական հարցերի հասատատութիւնը, ազատամտության կամ բժշկանութեան ուսանումը զարգացնում և այլն որոշված է Աստը Կրքով, կամ գաղափարով և կամ սուրբ հարերի թելադրութեամբ. այդ ժամանակաւոր պահանջների ծրագիրն է և նրանց հետ համեմատն կարող է փոխուել... Ինչ որ վերաբերում է հոգեոր սպասաւորների անձնական պակասութիւններին, այսուհետ, կարծեմ, հարկաւոր էր կատարեալ ազատութիւն տալ գրելու ամեն բան առանց սահմանափակութեան և այնքան աւելի համարձակ, որքան բարձր է այն հոգեոր անձը, որի վրա գրուած են թող ասան էլ զրվի—վնաս չունի. եկեղեցու սպասաւոր—ասահմանաւոր չէ, որի զորձաւորելիութիւնը կարչում է նրա նման հարբերաբերների մէջ։ Քահանայի վրա զարձրած են ամրողջ ծուխի աչքերը—մի քանի հարիւր, մինչև անգամ

*) Մենք ասում ենք անհայտ, որովհետև անկարելի է կարծել, որ լրագրութիւնը կամ առհասարակ գրողները ունենան անձնական հաշիւներ հոգեորականների հետ այս խոսքի ընդհանուր մտքով։

ըմպելիի մասին, և այժմ աւելի սխորժակով սկսեցին ուտել չոր հացը։

Երբ ճաշը վերջացան էր, նրանցից մէկը մամայացի փոխարէն նայեց պրեին, իր ընկերին ասաց.

—Հիմա կարելի է ճանապարհ ընկնել, շուտով գոնը կը սկսվի։

—կարելի է, աւելացրեց միւսը,—մեր առջեւում անասաւ աւելի խիտ է, արեը չատ չի նեղացնի։

—Ինչպէս էլ և լինի, պէտք է գնալ. գեռ բաւական ճանապարհ ունենք, ասաց երրորդը։

—Աբեկպալը ինչ կարող է անել. թոռ ձիուն չենք։

Սկսեցին պատրաստվել։

Այդ միջոցին միւս ուղեորներից մէկը, պառկած տեղից գլուխը վեր բարձրացնելով, ծոյլ կերպով հարցրեց.

—Եղբարներ, ուր է գնում։

—Վէգոն Զէվուս, պատասխանեցին նրան։

—Հիմա Զէվուսից ամենքը փախչում են, գոնք ինչ խելքով այնտեղ էք գնում։

—Ինչուս են փախչում։

—Զէք լսել, չատով Զէվուսն կը պաշարվի Դաւերիի-բէկի զորքերով։ Նրա քանակը հինգ զանվում է բերդից ոչ աւելան հեռու. Զարարման գլուխ մեռ։

—Մեղ ինչ վնաս, եթէ կը պաշարվի, ասաց երեք ընկերներից մէկը։

—Զեզ այն վնասը կը լինի, որ վասնզի մէջ կընկնէք. պատասխանեց ուղեորը։ զարձեալ չը շարժվելով իր պառկած տեղից։—Շատ սխորժելի բան չէ պաշարված բերդի մէջ լինել։ երբ ամեն կողմից կրակ են թափում։

—Բայց բաւական սխորժելի բան է պաշարված բերդից կռվել թշնամու դէմ, ասաց երեք ընկերներից մի ուրիշը։

—Ինչ ասել կուզէ, պատասխանեց պառկած ուղեորը։ Տեղնական կերպով,—մեզ թիսա ասղ է գալիս թշնամու հետ կռվելը.... Աւելի լաւ կանէք, որ գնաք մեր ընկին, ինչպէս տեսնում եմ, կռիւը մեր գործը չէ։

—Բոլորովին ուղիղ է քո ասածը, խոսեց երեք ընկերներից մէկը։—Շնորհակալ եմ, եղբայր, որ մեզ զգուշացրիք. մենք արհեստաւոր մարդիկ ենք. Զեզանից մեզ այժմ հարկ թէ կարելի կը լինի մի ախնասութիւն զանել, երբ ամեն մարդ իր գլխի համար է մտածում։ Մենք կը գնանք մի ուրիշ կողմ, արհեստաւոր մարդուն ամեն տեղ հարկ պակաս չի լինիր։

Նրանք բոլոր ժամանակը խոսում էին թուրքերից։ Պառկած ուղեորը նկատելով, որ իր խրատները ազդեցութիւն գործեցին երեք ճանապարհորդների վրա, գլուխը կրկին դրեց խոտի բի վրա, աչքերը փակեց, սկսեց գնել, ասելով.

—Գնացէք, Աստուծուն եմ յանձնում ձեզ։

Ցայց տալով թէ ուրիշ կողմ են գնում, նրանք գուլա եկան զէպի բերդը տանող ճանապարհից։ Բայց երբ բաւական հեռացան ուղեորից, երբ ծածկվելուն բաւական հեռու, իսկոյն չեղվեցան իրանց բռնած ուղղութիւնից և կրկին ըստ-նեցին բերդի ճանապարհը։

Ճանապարհին ոչ ոք չէր երևում, միայն երբեմն պատահում էին բերդից փախստականներ, որոնք մի և նոյն հարցերն էին առաջարկում. «ուր էք գնում, բերդը չատով կը պաշարվի»...

Երեք ճանապարհորդներից մէկը տարիք էր։ մի ուրիշի վրա, որ ձգտում է երևան հանելու. Նրա պակասութիւնները... Աշխարի է արդեօք այդ եկեղեցու հշմարիտ ապատասխանները, որոնք պէտք է ազատարկանեին թեմատգօնութեան, խնամարութեան և հշմարտութեան օրինակ տան» (III հատոր, «Заграничныя пренія о положеніи русскаго духовенства» յոդուածում)։

Մի quasi-լրագրում Էջմիած. ճեմարանի արժանաւոր ատեերից մէկը Ակսակովի գիրգանիցից աւելի զարգակ գատողութիւններով ապատասում էր արդարանել Էջմիածնում կատարվող անկարգութիւնները նրանով, որ Էջմիածինը մեծ գործ է կատարել պատեական անցեալում։

«Մի ուրիշ հեղինակ— ասում է Գօրբունովը այդպիսիների մասին—ուզում է ապացուցանել, թէ անարդարութիւն է մեղադրել ներկայ հոգեորականութիւնը զանազան պակասութիւնների մէջ, որովհետև նա ունեցել է օգտակար ազդեցութիւն մեր պատմութեան վրա... կարծես այդ երկու բանը կարելի է մէկ մէկու հետ կապել։ Այդպիսի յոդուածների դէմ վիճել անկարելի է պարզ է, որ նրանց հեղինակները աւելի սիրում են գիրգանիցը, քան թէ զորձ և նրանց հետ հաղաձանելը կը լինի переливаніе изъ пустаго въ порожнее» (ibid)։

Հաղանաւոր կրիտիկոսի յայտնած մտքերը ամենասպագ կերպով ցոյց են տալիս որ հոգեոր զորձունէութեան և կենցաղավարման թայլ կողմերի վրա յարձակվելը ոչ թէ մի վնասակար հանա-ութեանական վարմունք է, այլ մի անհրաժեշտ պահանջ։

Եկեղեցին առանձին բան չէ նրա սպասաւորներ առանձին։ Միայն վասը հարուցանելով, անկարգութիւնները ըրքերվում, պակասութիւնները մեծացնելով և բոլոր անվայել երեոյթները անխնայ քննադատութեան տակ դցելով կարելի է հասնել այն նպատակին, որ հոգեորականութիւնը նոր ապրի, վարուի և զորձի ազնիւ, ինչպէս հրատարակում է քրիստոնէական վերադասական բան ոգին։

Ս. Դաղեանց

—

ԴԱՒԻԹ ԲԷԿ

ՊԱՏՄՈՒԱԿԱՆ ՎԷՊ

(1722—1728)

—

ԺԲ.

Դէպի Զէվուս բերդը տանող ճանապարհի մի կողմում, ոչբերի մօտ, որ հոմանուորված էր ալեոր անապին ծառերով, նստած էին մի քանի յոգնած ուղեորներ թուփերով պատած լեռնեղի մէջ սիրում էր կէսաբվայ տօթը։ Ուղեորներից մի քանիսը պառկած էին խոտերի վրա և հանգիստ քնի մէջ էին։ Իսկ երեք հոգի, որ նոր էին հասել այնտեղ, առանձնացած էին միւսներից, նստել էին մի կողմում, ճաշում էին։ Նրանց առջեւ գրած էր մի կաղ պանիր և չոր հաց։

—Ա՛յնքան չորացել է հացը, որ չէ ուտվում, ասաց սեղանակիցներից մէկը։

—Ուանց սուրալի դրացանը լցնել չես կարող. Նրան պատասխանեց սեղանակիցներից միւսը,—այդ հացին սուրալ պէտք է։

Նա հանեց պարկի մէջից խեղդելն փոքրիկ աման, լիքը պրաղով, առաջ ինքը խմեց, յետոյ տուեց ընկերներին, ասելով.

—Ասատաւ է վէպ, մարդու կսկղոզը փափկացնում է.

Միւսներն էլ ընդունելով ամանը, խմեցին, մի և նոյն կարծիքը յայտնելով փափկացնող

—Բայց բաւական սխորժելի բան է պաշարված բերդից կռվել թշնամու դէմ, ասաց երեք ընկերներից մի ուրիշը։

—Ինչ ասել կուզէ, պատասխանեց պառկած ուղեորը։ Տեղնական կերպով,—մեզ թիսա ասղ է գալիս թշնամու հետ կռվելը.... Աւելի լաւ կանէք, որ գնաք մեր ընկին, ինչպէս տեսնում եմ, կռիւը մեր գործը չէ։

—Բոլորովին ուղիղ է քո ասածը, խոսեց երեք ընկերներից մէկը։—Շնորհակալ եմ, եղբայր, որ մեզ զգուշացրիք. մենք արհեստաւոր մարդիկ ենք. Զեզանից մեզ այժմ հարկ թէ կարելի կը լինի մի ախնասութիւն զանել, երբ ամեն մարդ իր գլխի համար է մտածում։ Մենք կը գնանք մի ուրիշ կողմ, արհեստաւոր մարդուն ամեն տեղ հարկ պակաս չի լինիր։

Նրանք բոլոր ժամանակը խոսում էին թուրքերից։ Պառկած ուղեորը նկատելով, որ իր խրատները ազդեցութիւն գործեցին երեք ճանապարհորդների վրա, գլուխը կրկին դրեց խոտի բի վրա, աչքերը փակեց, սկսեց գնել, ասելով.

—Գնացէք, Աստուծուն եմ յանձնում ձեզ։

Ցոյց տալով թէ ուրիշ կողմ են գնում, նրանք գուլա եկան զէպի բերդը տանող ճանապարհից։ Բայց երբ բաւական հեռացան ուղեորից, երբ ծածկվելուն բաւական հեռու, իսկոյն չեղվեցան իրանց բռնած ուղղութիւնից և կրկին ըստ-նեցին բերդի ճանապարհը։

Ճանապարհին ոչ ոք չէր երևում, միայն երբեմն պատահում էին բերդից փախստականներ, որոնք մի և նոյն հարցերն էին առաջարկում. «ուր էք գնում, բերդը չատով կը պաշարվի»...

Երեք ճանապարհորդներից մէկը տարիք էր։ գռնել այսպէս երևում էր այն բոլոր գործիքները, որ նրա մօտ գտնվում էին։ Նա իր ամբողջ խանութը իր վրա բարձած ուներ։ Կաչալ լայն գոտի առէլի կողմում ուներ մի պատարան, դնուտրների փամփուշտներ դարսելու պատարանի նման, այն զանազանութեամբ միայն, որ փամփուշտների փոխարէն այնտեղ խրած էին ածելիներ, մկրատներ և բոլի Դաղարը, որով ելրաներից սրէն էր բաց թողնում։ Ալ կողմում, նոյն գոտիից քարշ էր ընկած նրա երկայն չեռանաքարը և մի անպէն քարվանին, որով սասաներ էր դուրս քաշում և որը աւելի յարմար էր Էջի ատեերից նայելը գտիելու համար։ Զախ կողմում, նոյն գոտիից քարշ էր ընկած նրա մեծ լայնաբոր, որի մէջ մտել էր Քրդուստ։ Ալ ինչից կախված էր սև ժապաւէնի նման մի երկայն կաշի, որի վրա սրում էր ածելիները։ Եթէ աւելացնենք զրանց վրա մի կոտրած հանգիստ, որ նա պահած ուներ իր ծոցում, և փոքրիկ մաղաբը, որով բիթի մաղը էր դուրս քաշում,—կը ստանանք մի օրինաւոր սարքերի արհեստի բոլոր պարագաները։ Մոռացանք յիշել, որ նոյն կաչալ գոտին խորշոմալով պահարանների մէջի մէջ կար բաւական քանակութեամբ բանկան, որից նա ապրիստ միջոցին կարուում էր ածելիով կտրած տեղերը, որ սրիտը զատրէ։

Ինչպէս այսուհետեր բան մեծի ժամին կոյր են լինում, այնպէս էլ գիշերանի սարքիրները կամ կեղ են լինում, կամ սասասում։ Մեր վարպետը վերջին տեսակիցն էր, այն առաջադեմամբ, որ նա ուներ երկու սասաներ, մէկը մէջքի վրա, միւսը կուրծքի վրա։ Այդ երկու սասաների միջեջ, մի փոքրիկ գոտեղի նման,

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Շնորհակալութեամբ ստացանք պ. Զաքարիա Գրիգորենտցից Նրա գրատարված «Թեզոզորս Ռչտունի» գիրքը, հեղինակութիւն ներենցիս Գիրքը տպված է 8. Մարտիրոսեանի տպարանում, այս 1881 թվին և արժէ 1 ռուբլի։

—

Մայիսի 25-ին սկսվեցան հարցաքննութիւններ Հաւլաբարի Ս. Մարիամեան օրիորդաց դպրոցում և շարունակվելու են մինչև 29 մայիս։ Դպրոցը գտնվում է Լազարեվսկի փողոցում, Յովսէփ Մելիք-Շահնազարեանցի տանը։

—

Մեզ ինդրում են յայտնել որ Շուշուում գուրս եկաւ մանուկի տակից «Զորս մանրագէպ զբրքոյկը։ Վէպիկներից երեքը Պէյճոնս Գոդլէյ են թարգմանած։ Գինը 20 կոպէկ է։ Հարիւրով առնողներին զիջումն կը լինի։ Գնել ցանկացողները պէտք է դիմեն այս հասցէով. Шума, Семеону Ахумянцъ.

—

ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԷՏԻՑ, մայիսի 21-ից մեզ գրում են։ «Երկի, ժամը երկուսից սկսած մինչև երեկոյեան ժամը ութը այստեղ ձիւն եկաւ և եղանդանը բաւական ցրտեց, այնպէս որ բոլորն էլ ասիայցնում ծածկվել ձմեռնայ վերարկուներով։ Վախենում ենք որ արարը չը ցրտահարվեր։»

—

Մայիսի 25-ին, յայտնի չէ ինչ պատճառով, միայն Վոսկրեպի փոսը ստացվեաւ թիֆիլիսում, իսկ Ս. Պետերբուրգի փոսը չը ստացվեցաւ։

—

Գ. Թոխմախեանի դասախօսութիւնը թիւրքաց Հայաստանին մասին վերեւում է ասրքամի օր, մայիսի 29-ին, Արծրունու թատրոնում. Սկիզբը 8 ժամին երեկոյեան։ Դասախօսը ցոյց կը տայ Հայաստանի կեդրոնական բազմաթիւ նեռուչներ։ Տեղերի գինը նոյն է։ Արդէն գնված տոմսակները զօրութիւն ունեն և այդ դասախօսութեան համար։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԳԼԻԱ

—

„Independ. Belge“ լրագրում կարդում ենք, որ իրլանդական կալուածական բիլլ երեւի սաստկի ընդդիմադրութեան կը հանդիպի լորդերի ժողովի կողմից։ Արդէն լորդ Սալիսբուրի, պահպանողականների այժմեան առաջնորդը այս օրերս մի ճաշկերոյթի ժամանակ մի յայտնի զգոնութեան ճառ է ասել կալուածական բիլլի դէմ։ Այդ ճառը իր նշանութեամբ վառ տպաւորութիւն է ունեցել ոչ թէ միայն բիլլի կուսակիցների վրա, բայց նոյն իսկ պահպանողական կուսակցութեան անդամներից մի քանիների վրա։ Մինչև անգամ „Standart“ լրագիրը, որ համարվում է պահպանողականների օրգան, գովասանութիւն է յայտնում Սալիսբուրի լորդի ճառի առթիվ։

Դրեթէ ամեն օր անգլիական համայնքների ժողովի մէջ պատահում են տաք վիճաբանութիւններ հրէական հարցի մասին։ Երեսնամեակում շատ կարիք է, ասում է բրլլիրական „Indep. Belge“ լրագիրը, որ այդ անընդհատ և ջերմ վիճաբանութիւնները կը սաստկեն անդլիական կառավարութեանը գիտել ուստաց կառավարութեանը, ինդրելով այդ վերջինին փոփոխել հրէաների մասին գտնվ. իր այն օրէնքները, որոնք վերաբերվում են Ռուսաստանում բնակվող օտարազգայնակ հրէաներին։ Եւ ինչպէս երեւում է Զարէս Դիլկի ժողովին տուած բացատրութիւններից, այդ քայլն արդէն մասամբ արած է։ Անգլիան, Գերմանիան, Աւստրիան և Ամերիկան արդէն գիտել են ուստաց կառավարութեանը, որպէս զի սրբեն բանակցութիւնները Ռուսաստանի հետ այն միջոցների վերաբերութեամբ, որ բաւական կառավարութիւնը գործ է դնում այդ պետութիւնների հրէայ հպատակների դէմ, որոնք ճանապարհորդում են, կամ ժամանակաւորապէս են բնակվում Ռուսաստանում։

—

ԲՕԼԳԱՐԻԱ

—

Բօլգարիայից ստացված տեղեկութիւններից երեւում է, որ գիւղական ազգաբնակութեան շարժումը հետզհետէ մեծ չափերի է սանուում։ Ժողովուրդը անբաւական է իր այժմեան դրութիւնից և գանգատվում է հարկերի ծանրութեան վրա։ Բօլգարացիներից շատերը ցանկանալու են յայտնում ուստաց հպատակութիւն ընդունել։ Օրինակի համար Լօմա նահանգի բնակիչները, գանգատվելով տասանորդ հարկի վրա, ասում են. „մեր իշխանութիւնը տասանորդ է պահանջում նա ցորենը թիւրքաց ձեռքով է կառաւում, նոյն թագաւորը չէ կանչում տասանորդի պահանջելը“։

Նշանաւոր է այն հանգամանքը, որ բօլգարացիները այնպէս են անուանում իրանց կառավարութեանը, ինչպէս թիւրքերը անուանում էին սպասամբ բօլգարացիներին, կարծես թէ նրանց իշխանութիւնը ապօրինի են համարում։ Գրանով է մեկնվում, որ բօլգարացիները դժուարութեամբ են գանգատվում իրանց իշխանութիւնից։ Այս իրողութեան պատճառներից մէկն էլ բօլգարացի ասահմանաւորներն են, որոնք գանգատութեան են տալիս տեղացիների գանգատները և շատ անգամ նրանց գուրս են անում, իսկ աւելի լամանալին մինչև անգամ կալանաւորում են։ Ազհասարակ բօլգարական փարչութիւնը շատ վատ է և իրանց ասահմանաւորներին բօլգարացիները թիւրքի որդիք են անուանում։ „Ժանգամիները նոյն զապտիեներն են, ասում են բօլգարները։ Նրանք ուստաց հետամուտ լինելու ծեծում են և կալանաւորում։ Գանգատվելու ժամանակ ասահմանաւորը բաւական շատ յանդգնանելուց յետոյ կը սկսի ծեծել։“ Այսպիսի անբնական գրութիւնը կատարելապէս անտանելի է և գժուար է նրանից ազատվել։ Բօլգարացիների մէջ չը կան փոքր է շատ պատրաստված վարչական անձինք, այդ պատճառով իշխանութիւնը ստիպված է այնպիսի անձանց դիմել, որոնք կատարելապէս անբնդունակ են ցարարգարար բօրգարական անընդունակ վարչութիւնը մեծ կարիք ունի իր մասին Օրինակի համար Տարիերը Հաւլաբար ժամանակ ոչ մի արտօնութիւն չէ արվում և ժողովուրդը ստիպված է ամրողջութեամբ վճարել այն բոլորը, ինչ որ նրանից պահանջվում է։ Եթէ մինչև անգամ ամբողջ հարկի տասերորդ մասը չէ վճարված, վարչութիւնը ամուրզով ծախում է պրոստիտրոյ կոյքը։ Բացի այդ մի քանի հարկեր աւելի մեծ քանակութեամբ են վերցնվում, քան թէ թիւրքաց տիրապետութեան ժամանակ։ Թեպէտ բօլգարացիների տնտեսական գրութիւնը այժմ աւելի լաւ է, քան թէ թիւրքաց տիրապետութեան ժամանակ, բայց այնու ամենայնիւ հարկերի շատացնելը վառ տպաւորութիւն է գործել բնակիչների վրա։

—

ՖՐԱՆՍԻԱ

—

Ֆրանսիական պատգամաւորների ժողովը վերջացնում է իր օրէնսդրական աշխատանքները։ Պարլամենտական դիտաւորը այլ ևս կեանքքրէիս չեն այն ժամանակից, երբ վճռվեցաւ պատգամաւորներին ընտրում ձեի հարցը։ Գամբետտա և մի քանի նշանաւոր հանրապետականներ թողին փարիզ և գաղեցան կողմեր ուղեւորվելու։ Ներկայումս Գամբետտա Պրանսիայի համար ա՛ն՚ գործ է նշ մարդ է համարվում։ Նա հասարակական կարծիքի ամենանշանաւոր առաջնորդ է և միակ մարդ, որ կարող է հանրապետական տպաւոյ նամաքաշ լինել։ Ոչ թէ միայն հանրապետականները, այլ և պահպանողականները և միապետականները ճանաչեցած էին այն գրութիւնից, որ Ֆրանսիայի բացառիկ չէր առաջնորդում երկրի մէջ ամենամեծ հեղինակութիւն և ազդեցութիւն ունեցող մարդը։

Փարիզի լրագրիների մէջ անգադար հեռագրիներ են ստացում Գամբետտայի ճանապարհորդութեան մասին, որին ամեն տեղ թագաւորի պէս են ընդունում։ Ամրոսի ա՚ստղին խուժերը, Մարսելիեզայի երգիը, թնդանօթների և հրացանների արձակիը „կեցցէ Գամբետտա, կեցցէ հանրապետութիւնը“ ազատիները, զանգահարութիւնը եկեղեցիների մէջ, երեք գոյնաւոր դրօշակները, այդ բոլորը Գամբետտայի ճանապարհորդութիւնը հանդիսաւոր և շքեղ են դարձնում։ Ցեղական բարբառներով արտասանվող ողջոյնների գամբետտա նոյն բարբառով էր պատասխանում, որ չափազանց հիացնում էր ամբոխին։ Երկաթուղու գնացքը մոռնալով կանգ, Գամբետտայի մայրենի քաղաքին, անցաւ հանդիսաւոր դրութեամբ։

—Ուրեմն գուռ սուրհանգակ էք, խանից նամակ էք ասում, հարցրեց ասիրիէը։

—Նամակ եմ ասում Ֆաթալի խանին, պատասխանեց սուրհանգակը.—պէտք է էգուց ա՚ռաւոտեան հասցնեմ։

—Ասուսած ասներդի զորութիւն տայ, ասաց ասիրիէը.—Էգուց առաւոտեան կը հասցնես, ի հարկէ, կը հասցնես։ Երեկ, խանը օգնութիւն է ինդրում։

—Այո, օգնութիւն է ինդրում, եթէ Չեկան ասնաի, նրանից յետոյ Ռրուսնայ բերդը, Բաղաբերդը, օրանց նստած է Ֆաթալի-խանը, հեռաւոթեամբ կը տիրեն։ Այս պատճառով Ֆաթալի խանը պարտաւոր է օգնել մեր խանին։

—Ասուսած յաջողէ, պատասխանեց ասիրիէը մի առանձին զգացմունքով։— Շատ ապէրեցիր, եղբայր, չասպիտեցիր, մենք բաւական ճանապարհից յետ գցեցինք ձեզ։

Մխանիս սուրհանգակը չը նկատեց, թէ ինչպէս ասիրիէը վերջին խօսքերի միջոցին նայեց հիւսի երեսին և իր յօնքերի խորշոմաց մէջ մի գաղանի ակնարկութիւն արեց նրան։ Հիւսը իսկոյն հասկացաւ, թէ ինչ էր կամենում ասել նա։

Սուրհանգակը մեծ բարով ասելով, կամենում էր բաժանվել իր խօսակիցներից։ Այդ միջոցին ասիրիէը բռնեց նրա ձեռքից, և մի կողմ տանելով, ասաց.

—Եղբայր, այդ ճանապարհով մի գնա, ասելու բաւական կարող ես ընդհանրապէս ինդրելի ձեռքը. սառասարի ծառաները ամեն տեղ սպասեր բռնել են. եկ, այս կողմից գնալ մի լաւ նապարտ կը ցոյց տամ, համ մտաքի և համ անվտանգ։

—Ուրեմն, ասաց սուրհանգակը, ինչպէս կամենաս։ Հարցրեց ասիրիէը։

—Դամակ եմ ասում Ֆաթալի խանին, պատասխանեց սուրհանգակը.—պէտք է էգուց ա՚ռաւոտեան հասցնեմ։

—Ասուսած ասներդի զորութիւն տայ, ասաց ասիրիէը.—Էգուց առաւոտեան կը հասցնես, ի հարկէ, կը հասցնես։ Երեկ, խանը օգնութիւն է ինդրում։

—Այո, օգնութիւն է ինդրում, եթէ Չեկան ասնաի, նրանից յետոյ Ռրուսնայ բերդը, Բաղաբերդը, օրանց նստած է Ֆաթալի-խանը, հեռաւոթեամբ կը տիրեն։ Այս պատճառով Ֆաթալի խանը պարտաւոր է օգնել մեր խանին։

—Ասուսած յաջողէ, պատասխանեց ասիրիէը մի առանձին զգացմունքով։— Շատ ապէրեցիր, եղբայր, չասպիտեցիր, մենք բաւական ճանապարհից յետ գցեցինք ձեզ։

Մխանիս սուրհանգակը չը նկատեց, թէ ինչպէս ասիրիէը վերջին խօսքերի միջոցին նայեց հիւսի երեսին և իր յօնքերի խորշոմաց մէջ մի գաղանի ակնարկութիւն արեց նրան։ Հիւսը իսկոյն հասկացաւ, թէ ինչ էր կամենում ասել նա։

Սուրհանգակը մեծ բարով ասելով, կամենում էր բաժանվել իր խօսակիցներից։ Այդ միջոցին ասիրիէը բռնեց նրա ձեռքից, և մի կողմ տանելով, ասաց.

—Եղբայր, այդ ճանապարհով մի գնա, ասելու բաւական կարող ես ընդհանրապէս ինդրելի ձեռքը. սառասարի ծառաները ամեն տեղ սպասեր բռնել են. եկ, այս կողմից գնալ մի լաւ նապարտ կը ցոյց տամ, համ մտաքի և համ անվտանգ։

Տպագիր երեւում էր նրա գլուխը։ Նա ունէր մի ուրիշ յատկանիշ ևս. սպասաւորները առհասարակ կարճահասակ են լինում, բայց բնութիւնը այդ մարդու վերաբերութեամբ մի սխալ էր գործել։ Նա բարձրահասակ էր և իր սպասաւորով աւելի նեմանում էր ուղտի, քան թէ մի այլ արարածի։

Երկրորդ ուղեորը երիտասարդ էր։ դրան սափրիչը կոչում էր իր աչակերտ, բայց աչակերտ լինելու հասակից չատ մեծ էր նա։ Իր ճանապարհորդական մահանի ծարքին անցուցել էր նա մի փոքրիկ իրաքներ և գրել էր ուսի վրա։ Այդ խուրջինի սէջ գտնվում էին նրա վարպետի մուս պարագաները՝ գնդանն տեսակ սպեղանիներ, որ լցրած էին փայտակաց փոքրիկ սուփերի մէջ։ Սափրիչը գիտէր և վիրաբուժական արհեստը։ Նոյն խուրջինի մէջ կային և գանգատի կասեցիր վէրքեր փափաքելու համար։ Բայց նրա ա՚ստկերտի գեղբոյ կպտեսածքը, երեսի և ձեռքերի մաքուր կային. որ, կարծես, դիտմամբ պատած էր թանձր կեղտով,—ցոյց էին տալիս, որ այդ գեղա՚սասակ երիտասարդը ծնված էր աւելի վաչկատ պարագաներ համար, քան թէ թիւրկ—սափրիչի աչակերտ լինելու։

Երրորդ ուղեորը մի պեղակամ երիտասարդ էր. Նրա առաջի և զրնդ անդամները ամեն ընդունակութիւններ ունէին լաւ բանաստ լինելու համար։ Մի ասարաքի մէջ լցրած պարագայքից, որ կրած ունէր մէջքի վրա, կարելի էր իմանալ նամանալ, որ արհեստով նա հիւսն էր։ Տեսդրանի մէջ կային մի քանի տեսակ ագորներ, մեծ և փոքր ուրագներ, չազանմեներ և ատաղձագործի այլ գործիքներ Դա այն թափառաշրջիկ հիւսներից մէկին էր նմանում, որ գիւղից գիւղ Սալիսբուրի, պահպանողականների այժմեան առաջնորդը այս օրերս մի ճաշկերոյթի ժամանակ մի յայտնի զգոնութեան ճառ է ասել կալուածական բիլլի դէմ։ Այդ ճառը իր նշանութեամբ վառ տպաւորութիւն է ունեցել ոչ թէ միայն բիլլի կուսակիցների վրա, բայց նոյն իսկ պահպանողական կուսակցութեան անդամներից մի քանիների վրա։ Մինչև անգամ „Standart“ լրագիրը, որ համարվում է պահպանողականների օրգան, գովասանութիւն է յայտնում Սալիսբուրի լորդի ճառի առթիվ։

Դրեթէ ամեն օր անգլիական համայնքների ժողովի մէջ պատահում են տաք վիճաբանութիւններ հրէական հարցի մասին։ Երեսնամեակում շատ կարիք է, ասում է բրլլիրական „Indep. Belge“ լրագիրը, որ այդ անընդհատ և ջերմ վիճաբանութիւնները կը սաստկեն անդլիական կառավարութեանը գիտել ուստաց կառավարութեանը, ինդրելով այդ վերջինին փոփոխել հրէաների մասին գտնվ. իր այն օրէնքները, որոնք վերաբերվում են Ռուսաստանում բնակվող օտարազգայնակ հրէաներին։ Եւ ինչպէս երեւում է Զարէս Դիլկի ժողովին տուած բացատրութիւններից, այդ քայլն արդէն մասամբ արած է։ Անգլիան, Գերմանիան, Աւստրիան և Ամերիկան արդէն գիտել են ուստաց կառավարութեանը, որպէս զի սրբեն բանակցութիւնները Ռուսաստանի հետ այն միջոցների վերաբերութեամբ, որ բաւական կառավարութիւնը գործ է դնում այդ պետութիւնների հրէայ հպատակների դէմ, որոնք ճանապարհորդում են, կամ ժամանակաւորապէս են բնակվում Ռուսաստանում։

—

ԲՕԼԳԱՐԻԱ

—

Բօլգարիայից ստացված տեղեկութիւններից երեւում է, որ գիւղական ազգաբնակութեան շարժումը հետզհետէ մեծ չափերի է սանուում։ Ժողովուրդը անբաւական է իր այժմեան դրութիւնից և գանգատվում է հարկերի ծանրութեան վրա։ Բօլգարացիներից շատերը ցանկանալու են յայտնում ուստաց հպատակութիւն ընդունել։ Օրինակի համար Լօմա նահանգի բնակիչները, գանգատվելով տասանորդ հարկի վրա, ասում են. „մեր իշխանութիւնը տասանորդ է պահանջում նա ցորենը թիւրքաց ձեռքով է կառաւում, նոյն թագաւորը չէ կանչում տասանորդի պահանջելը“։

Նշանաւոր է այն հանգամանքը, որ բօլգարացիները այնպէս են անուանում իրանց կառավարութեանը, ինչպէս թիւրքերը անուանում էին սպասամբ բօլգարացիներին, կարծես թէ նրանց իշխանութիւնը ապօրինի են համարում։ Գրանով է մեկնվում, որ բօլգարացիները դժուարութեամբ են գանգատվում իրանց իշխանութիւնից։ Այս իրողութեան պատճառներից մէկն էլ բօլգարացի ասահմանաւորներն են, որոնք գանգատութեան են տալիս տեղացիների գանգատները և շատ անգամ նրանց գուրս են անում, իսկ աւելի լամանալին մինչև անգամ կալանաւորում են։ Ազհասարակ բօլգարական փարչութիւնը շատ վատ է և իրանց ասահմանաւորներին բօլգարացիները թիւրքի որդիք են անուանում։ „Ժանգամիները նոյն զապտիեներն են, ասում են բօլգարները։ Նրանք ուստաց հետամուտ լինելու ծեծում են և կալանաւորում։ Գանգատվելու ժամանակ ասահմանաւորը բաւական շատ յանդգնանելուց յետոյ կը սկսի ծեծել։“ Այսպիսի անբնական գրութիւնը կատարելապէս անտանելի է և գժուար է նրանից ազատվել։ Բօլգարացիների մէջ չը կան փոքր է շատ պատրաստված վարչական անձինք, այդ պատճառով իշխանութիւնը ստիպված է այնպիսի անձանց դիմել, որոնք կատարելապէս անընդունակ են ցարարգարար բօրգարական անընդունակ վարչութիւնը մեծ կարիք ունի իր մասին Օրինակի համար Տարիերը Հաւլաբար ժամանակ ոչ մի արտօնութիւն չէ արվում և ժողովուրդը ստիպված է ամբողջութեամբ վճարել այն բոլորը, ինչ որ նրանից պահանջվում է։ Եթէ մինչև անգամ ամբողջ հարկի տասերորդ մասը չէ վճարված, վարչութիւնը ամուրզով ծախում է պրոստիտրոյ կոյքը։ Բացի այդ մի քանի հարկեր աւելի մեծ քանակութեամբ են վերցնվում, քան թէ թիւրքաց տիրապետութեան ժամանակ։ Թեպէտ բօլգարացիների տնտեսական գրութիւնը այժմ աւելի լաւ է, քան թէ թիւրքաց տիրապետութեան ժամանակ, բայց այնու ամենայնիւ հարկերի շատացնելը վառ տպաւորութիւն է գործել բնակիչների վրա։

—

ՖՐԱՆՍԻԱ

—

Ֆրանսիական պատգամաւորների ժողովը վերջացնում է իր օրէնսդրական աշխատանքները։ Պարլամենտական դիտաւորը այլ ևս կեանքքրէիս չեն այն ժամանակից, երբ վճռվեցաւ պատգամաւորներին ընտրում ձեի հարցը։ Գամբետտա և մի քանի նշանաւոր հանրապետականներ թողին փարիզ և գաղեցան կողմեր ուղեւորվելու։ Ներկայումս Գամբետտա Պրանսիայի համար ա՛ն՚ գործ է նշ մարդ է համարվում։ Նա հասարակական կարծիքի ամենանշանաւոր առաջնորդ է և միակ մարդ, որ կարող է հանրապետական տպաւոյ նամաքաշ լինել։ Ոչ թէ միայն հանրապետականները, այլ և պահպանողականները և միապետականները ճանաչեցած էին այն գրութիւնից, որ Ֆրանսիայի բացառիկ չէր առաջնորդում երկրի մէջ ամենամեծ հեղինակութիւն և ազդեցութիւն ունեցող մարդը։

Փարիզի լրագրիների մէջ անգադար հեռագրիներ են ստացում Գամբետտայի ճանապարհորդութեան մասին, որին ամեն տեղ թագաւորի պէս են ընդունում։ Ամրոսի ա՚ստղին խուժերը, Մարսելիեզայի երգիը, թնդանօթների և հրացանների արձակիը „կեցցէ Գամբետտա, կեցցէ հանրապետութիւնը“ ազատիները, զանգահարութիւնը եկեղեցիների մէջ, երեք գոյնաւոր դրօշակները, այդ բոլորը Գամբետտայի ճանապարհորդութիւնը հանդիսաւոր և շքեղ են դարձնում։ Ցեղական բարբառներով արտասանվող ողջոյնների գամբետտա նոյն բարբառով էր պատասխանում, որ չափազանց հիացնում էր ամբոխին։ Երկաթուղու գնացքը մոռնալով կանգ, Գամբետտայի մայրենի քաղաքին, անցաւ հանդիսաւոր դրութեամբ։

---

*) Ամենք գրում են թուրքարաթայ։

**) Մահմեդականը մեզ է համարում քրիստոնեայն ողջունել այն արարքան խօսքերով, որ ընդունված է գործ ածել միայն մահմեդականին ողջունելու ժամանակ։ Քրիստոնեաների վերաբերութեամբ գործ են ածում ուրիշ սառցուածներ։

ներից։ Ամրոցը կանչում էր. „կեցցե՛ մեծ քաղաքացին“։ Երկաթուղու սենեակները զարդարված էին Ծաղիկներով, իսկ մայրերը մեծացնում էին իրանց երեխաներին Համբուրացին, նեղելով նրանց Համբուրելու միջով և լիցոյ ճիչդարձրում էր դէպի զանգակի կողմը։ Սուբնդակին ևս Ծանոթ մնելով այդ հանդեսներ, շնորհակալություն յայտնեց սարիչի բարի խորհրդի Համար, ասաց, թեզը ամենեին չէր մտածել այդ մասին։

Այդ խոսակցության ժամանակ միւսը կանգնած էր սուրհանդակի նեռի կողմում. երբ վերջինը շարժվեցաւ, կամենում էր գնալ, նա ձեռքը առաջարկեաց ասաւ. դէպի իր ուսից քաշը ընկած տղայոնը, և նրա մէջից ուրաքի հանելը ու սուրհանդակի գլխին մի սասակի հարուած տալը՝ մի բոպէի գործ եղաւ։

Շուտաւոր, սասանված սուրհանդակը ձեռքը տաքաւ դէպի տաքնանալը, որ քարշ էր ընկած նրա գոտիից։ Այդ միջոցին սարիչի աչակերտը գանալը խրեց նրա կուրծքի մէջ։ Նա ընկաւ գետին։ Լիւսը գրեթե ձեռքով դիակը քարշեց նանապարհի մի կողմը, ծածկեց թուփերի մէջ, նոսրապէս նրա ծոցից հանելով նամակը, որ նա պիտի տանէր Ֆաթալի-խանին, բերդի պաշտպանութեան Համար օգնութիւն խնդրելու։

Արեւ արդէն մայր էր մտել. երեկոյեանները բաւական քանդացել էր. Երթեկեկութիւնը դէպի ամէն կողմ դադարած էր։ Երեք ուղեորները, որպէս թէ կատարել էին մի սարքական գործ, հանգիստ, անխռով կերպով շարունակելին իրանց ճանապարհը։

—Նիմէ լաւ լինէր, եւ շատ կը ցանկանայի այդ նամակը կարդալ, ասաց Հերաւ։

—Ասանց կարդալու ես, ես կարող եմ ասել, թէ նրա մէջ ինչ գրված կը լինի, պատասխանեց սարիչը։—Մեզ հարկաւոր էր այսքան միայն, որ այդ նամակը Ֆաթալի-խանի ձեռքը չը հասնէր։—Մենք ուշանում ենք, եղբայրներ, մի փոքր ուշ՝նեերով ուժ ուռեցեք, ուռեսցրեց նաս։

Նրանք հասան բերդը. երբ գիշերից բաւական անցել էր Բերդի մէջ տիրում էր նորին լռութիւն, երբեմն միայն լսելի էին լինում գիշերապահ պահապանների զգուշացնող ձայները։ Բոլոր դռները կողպված էին. անկարելի էր ուրիշ տեղից նեռս մտնել. բարձր պարիսպները միանգամայն անմատչելի էին կայուցել ուռապանների այդ օրը։

Նրանք գինեցին դէպի բերդի մի կողմում ընկած նորը, որի խորութեան միջով անցնում էր Հաղիեղի սրինգ գետը։ Գետի տիրի մէջ ձորը բերկաբերնութիւնը, տարածվում էին գեղեցիկ, մրգաբեր այգիներ և ձեռաստեղ ծառեր, որոնք այժմ ծածկված էին գիշերային խաւարի մէջ։ Այստեղ մեկին որոնում էին նրանք։

—Բրժմ... բրժմ... կռչեց սարիչը այնպիսի մի ձայնով, որպէս հոգաստար ասնանիկները կուչում է թուփերի մէջ կոսած, մոլորված հորթին։

Հորթը չը յայտնվեցաւ։ Սարիչը կրկնեց իր կոչելը։ Այդ միջոցին հեռուից լսելի եղաւ հորթի ձայնը՝ «բա՛-ա»։ և մի մարդ, որ ծածկված էր ծառերի մէջ, դուրս եկաւ իր թագստի տեղից, մտանցաւ երեք ուղեորներին։

—Ինչպէս եկաք դուռ, ասաց նա հարցնելով ձայնով.—հոգիս դուրս գնաւ սպասելուց, թէպէտ այդքան ուշացաք։

—Ձանապարհին մի փոքրիկ գործ ունեցանք խանի սուրհանդակի հետ, այդ խլեց մեզանից մի քանի բոպէ, պատասխանեց սարիչը։—Դուռ այն ասա, որ կողմից պիտի տանես մեզ։

Գիշերը ուռանոցները յարձակվեցան պօլիցիականների վրա, իսկ հասարակութիւնը պաշտպանում էր ուռանոցներին։ Կառավարութիւնը սարդված էր զօրքիր ուղարկել կարգապահութիւնը վերականգնելու Համար։

Պօզնանի մէջ պօլիցիան պատերից գլխից հեռանալ բռնակալության ազդարարութիւններ „Մահ հրեաներին, ուրբաթ մարտի 27-ին գիշերվա 12 ժամին պատեղ ոչ մի հրեայ կենդանի չի մնայ“։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

—Աստրիայի խորհրդարանը նամանգում կանանց իրաւունքների հարցը մի նոր քայլ արաւ։ «Polit. Corr.» լրագրին գրում են Զագրեբից, որ առաջիկայ քաղաքային և նահանգական ընտրութիւնների մէջ կանայք էլ կը մասնակցեն։ Ընտրողական ցուցակների մէջ, որոնք հրատարակված են Զագրեբում 3200 ընտրողների թուում գտնվում են 805 կանայք։

—Սպանիայի մայրաքաղաքում, Մադրիդում, այս օրերս ուռանոցների մի մեծ հանդէս կատարեցին Կալդերոնի 200 տարվայ յոբելեանի յիշատակին։ Հանդէսը յարատեւվեց չորս ժամ։

—Աստրիայի Լվով քաղաքում կազմվեցաւ մի ռուսահայոց ոգեւորական օգնության հասարակութիւն։ Ռուսահայոց զաղթական հրէաներին, որոնք վիճակվեցան այդտեղ եկած ջարդից նորաբնակութիւնները չատ սատ են լինում։ Մասնաւորապէս գիւղատ. մասնակիցները լենացիներն են։

—Լվովիայում յայտնվեցաւ մի ընդարձակ գաւազանութիւն։

—Պռուսիա Մինչև անուանով կենը, որ զեկավարում էր հանրանական ցոյցերը Վարսէյլում, լենացի զաղթական Մանարեանը աղջիկն է։

—Լոնդոնի գիւղատնտեսական ընկերությունը փափանվեց, ֆիզիսիական ազդային ժողովի պատգամաւոր ընտրվեց հանրապետական Անասոյ դը-Լաֆերժ։ Այս հանրակարերները միանգամայն ուզղութիւնն «Soleil» լրագրի խմբագիր Հերվէ և արմատական Գիլբոտա անունն ունեցող սատան։

—Բոլգարիայի Ալէքսանդր իշխանը որոշ կերպով հարց է դրել բոլգարական ազգային ժողովին. կամ թեզն, կամ սահմանադրութիւնը։ Դա պատանդում է իր համար եօթ տարվայ լիազոր իրաւունքներ, իսկ եթէ չընդունվեն այն փոփոխությունները որ նա առաջարկում է սահմանադրութիւնն մէջ, այն ժամանակ նա կը հրատարկի գահից։ Կարծում են որ ազգային ժողովը կը մերժի իշխանի առաջարկութիւնները։ Ասում են թէ իշխանը զգում է դեռևս ուզղութիւնամար Գերմանիայի, այսինքն իշխան Բիսմարկի թեւաբերանը։ Բոլգարիայի մի յայտնի կուսակցությունը ազիասում է միացնել Բոլգարիայի իշխանութիւնը արեւելեան Ռումելիայի հետ։ Այդ շարժումը սեւի և սեւի ընդարձակութիւն է սատանան։

—Ֆրանսիական պատգամաւորների ժողովում ընդունված է Կամբետտայի սահմանադրությունը ցուցակներով ընտրության մեր մասին։ Բայց ցուցակներով ընտրությունն օրինագիծը մեծ արգելքի է հանդիպել Սենատի մէջ։

—«Presse» լրագրում կարդում ենք որ Վասկոմի յայտարարը, որ ուզղված էր բոլգարական Բանեվիզնցիների դէմ, շատ վատ տպաւորություն ունեցաւ Բոլգարիայում։

ՄՇԱԿԻ՝ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԵՆԻ

ՄՈՍԿՎԱ, 24 մայիսի։ Այսօր հատուկ Համալսարանի մէջ պատգամաւորները Թուստասանի բոլոր տեղերից Պիրոգովի յոբելեանի պատմառաւ։ Թագաւորը և Թարեբագոյն այլ անձինք ողջունեցին Պիրոգովին հեռագիրներով։ Պատգամաւորները ներկայացուցել էին մինչև երեկոյեան 5 ժամը։ Պիրոգով պատասխանեց մի ճառով։

ՓԱՐԻԶ, 24 մայիսի։ Օրանից հեռագրում են, որ հեռագրական վիրավոր։ Բրեմեայ էր ուզեկիցների հետ սպանված է Ֆրենդի և Ֆերվիի մէջ։ Սպանվածները 26 մարդ են։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 25 մայիսի։ Պետական բանկի 5% տոմսերը առաջին շրջանի արժէ 96 բ. 75 կ., երկրորդ 94 բ. 50 կ., երրորդ 94 բ. 37 կ., չորրորդ 94 բ. 25 կ., ներքին 5% առաջին փոխառության տոմսերը արժէ 225 բ. 50 կ., երկրորդ 218 բ. արեւելեան առաջին փոխառության տոմսերը արժէ 93 բ. 50 կ., երկրորդ 93 բ. 75 կ., 37 կ., երրորդ 93 բ. 50 կ., ոսկի 8 բ. 45 կ։։ Ռուսաց 1 բալը Լոնդոնի վրա արժէ 24,53 պենս, ռուսաց 100 բ. Համբուրգի վրա արժէ 209 մարկ 75 պֆ., փարիզի վրա արժէ 258 ֆրանկ 50 սանտիմ։ Բոբայի արտադրությունը ամուր է։

—

Այս խոսքերով նա զուրս հանեց սուրհանդակին մեծ ճանապարհից, տարաւ դէպի մի նեղ շուտիր, որ անցնում էր թեփասաս բլուրների միջով և լիցոյ ճիչդարձրում էր դէպի զանգակի կողմը։ Սուբնդակին ևս Ծանոթ մնելով այդ ճանապարհը, շնորհակալություն յայտնեց սարիչի բարի խորհրդի Համար, ասաց, թեզը ամենեին չէր մտածել այդ մասին։

Այդ խոսակցության ժամանակ միւսը կանգնած էր սուրհանդակի նեռի կողմում. երբ վերջինը շարժվեցաւ, կամենում էր գնալ, նա ձեռքը առաջարկեաց տաքաւ. դէպի իր ուսից քաշը ընկած տղայոնը, և նրա մէջից ուրաքի հանելը ու սուրհանդակի գլխին մի սասակի հարուած տալը՝ մի բոպէի գործ եղաւ։

Շուտաւոր, սասանված սուրհանդակը ձեռքը տաքաւ դէպի տաքնանալը, որ քարշ էր ընկած նրա գոտիից։ Այդ միջոցին սարիչի աչակերտը գանալը խրեց նրա կուրծքի մէջ։ Նա ընկաւ գետին։ Լիւսը գրեթե ձեռքով դիակը քարշեց նանապարհի մի կողմը, ծածկեց թուփերի մէջ, նոսրապէս նրա ծոցից հանելով նամակը, որ նա պիտի տանէր Ֆաթալի-խանին, բերդի պաշտպանութեան Համար օգնութիւն խնդրելու։

Արեւ արդէն մայր էր մտել. երեկոյեանները բաւական քանդացել էր. Երթեկեկութիւնը դէպի ամէն կողմ դադարած էր։ Երեք ուղեորները, որպէս թէ կատարել էին մի սարքական գործ, հանգիստ, անխռով կերպով շարունակելին իրանց ճանապարհը։

—Նիմէ լաւ լինէր, եւ շատ կը ցանկանայի այդ նամակը կարդալ, ասաց Հերաւ։

—Ասանց կարդալու ես, ես կարող եմ ասել, թէ նրա մէջ ինչ գրված կը լինի, պատասխանեց սարիչը։—Մեզ հարկաւոր էր այսքան միայն, որ այդ նամակը Ֆաթալի-խանի ձեռքը չը հասնէր։—Մենք ուշանում ենք, եղբայրներ, մի փոքր ուշ՝նեերով ուժ ուռեցեք, ուռեսցրեց նաս։

Նրանք հասան բերդը. երբ գիշերից բաւական անցել էր Բերդի մէջ տիրում էր նորին լռութիւն, երբեմն միայն լսելի էին լինում գիշերապահ պահապանների զգուշացնող ձայները։ Բոլոր դռները կողպված էին. անկարելի էր ուրիշ տեղից նեռս մտնել. բարձր պարիսպները միանգամայն անմատչելի էին կայուցել ուռապանների այդ օրը։

Նրանք գինեցին դէպի բերդի մի կողմում ընկած նորը, որի խորութեան միջով անցնում էր Հաղիեղի սրինգ գետը։ Գետի տիրի մէջ ձորը բերկաբերնութիւնը, տարածվում էին գեղեցիկ, մրգաբեր այգիներ և ձեռաստեղ ծառեր, որոնք այժմ ծածկված էին գիշերային խաւարի մէջ։ Այստեղ մեկին որոնում էին նրանք։

—Բրժմ... բրժմ... կռչեց սարիչը այնպիսի մի ձայնով, որպէս հոգաստար ասնանիկները կուչում է թուփերի մէջ կոսած, մոլորված հորթին։

Հորթը չը յայտնվեցաւ։ Սարիչը կրկնեց իր կոչելը։ Այդ միջոցին հեռուից լսելի եղաւ հորթի ձայնը՝ «բա՛-ա»։ և մի մարդ, որ ծածկված էր ծառերի մէջ, դուրս եկաւ իր թագստի տեղից, մտանցաւ երեք ուղեորներին։

—Ինչպէս եկաք դուռ, ասաց նա հարցնելով լսելի ձայնով.—հոգիս դուրս գնաւ սպասելուց, թէպէտ այդքան ուշացաք։

—Ձանապարհին մի փոքրիկ գործ ունեցանք խանի սուրհանդակի հետ, այդ խլեց մեզանից մի քանի բոպէ, պատասխանեց սարիչը։—Դուռ այն ասա, որ կողմից պիտի տանես մեզ։

—Ուղիղ բերդի գռնից, ասաց անծանօթը,—և թեզը գռնապանը կը բաց անէ, զուսար։ Եկէք իմ հանից, ես ամէն բան սարքել եմ...

Բոլորը միասին սկսեցին գիմել դէպի բերդի գլխաւոր գուռը։

Եթէ մէջ ցերեկով տեսնելու լինէր այդ անծանօթի մարդուն, խարդն կընդունէր նրան բերդի տէր խանի ֆէդրաւիներից մէկի տեղ։ Նրա թէ կարտաւոր էր նրանց այդ էին ցոյց ասալու, թէն նա այժմ խոսում էր հարերի ազգական վարժ կերպով, որպէս կը խոսի ամէն մի սիրելիի հայ։ Երբ հասան բերդի գլխաւոր գռանը, անծանօթը սկսեց բարկել գուռը, նայն տալով այժմ քուրդերէնի լեզուով։

—Հասան, բաց արա։

Հասանին թէն հրամայված էր գիշերը ոչ ոքի ասլն չը բաց անել գուռը, բայց խանի ֆէդրաւիները բացատրեցին էին կատարած իսկ նա ասելի կարգ պահպանելու Համար, ներսից հարցրեց.

—Գիշերվայ անուն։

—«Ազատի», պատասխանեց անծանօթը։ *)

Լսելի եղաւ ծանր բանալի գռանները ձայնը և չուռով անպին զարկաւորի գռնանը բացվեցաւ Անծանօթը ներս մտաւ, նրան հետեցին մնացեալները։ Բայի գռնապանից պտանեց կայնն մի ուրիշ տեղ։

—Ուղիղ գնացեք, ասաց անծանօթը,—և թեզը գռնապանը կը բաց անէ, զուսար։ Եկէք իմ հանից, ես ամէն բան սարքել եմ...

Բոլորը միասին սկսեցին գիմել դէպի բերդի գլխաւոր գուռը։

Եթէ մէջ ցերեկով տեսնելու լինէր այդ անծանօթի մարդուն, խարդն կընդունէր նրան բերդի տէր խանի ֆէդրաւիներից մէկի տեղ։ Նրա թէ կարտաւոր էր նրանց այդ էին ցոյց ասալու, թէն նա այժմ խոսում էր հարերի ազգական վարժ կերպով, որպէս կը խոսի ամէն մի սիրելիի հայ։ Երբ հասան բերդի գլխաւոր գռանը, անծանօթը սկսեց բարկել գուռը, նայն տալով այժմ քուրդերէնի լեզուով։

—Հասան, բաց արա։

Հասանին թէն հրամայված էր գիշերը ոչ ոքի ասլն չը բաց անել գուռը, բայց խանի ֆէդրաւիները բացատրեցին էին կատարած իսկ նա ասելի կարգ պահպանելու Համար, ներսից հարցրեց.

—Գիշերվայ անուն։

—«Ազատի», պատասխանեց անծանօթը։ *)

Լսելի եղաւ ծանր բանալի գռանները ձայնը և չուռով անպին զարկաւորի գռնանը բացվեցաւ Անծանօթը ներս մտաւ, նրան հետեցին մնացեալները։ Բայի գռնապանից պտանեց կայնն մի ուրիշ տեղ։

*) Պարսկաստանում մինչև այսօր պահպանվել է այդ կարգը. բերդապահը ամէն որ նշանակում է գիշերվայ անուն և որպէս պարոլ նշանակում է սահմանների գործակալներին։ Երբ գիշերը բերդապետը հանդիպում են մի մարդու, որ չէ գիտէր գիշերվայ անունը, խիստ կալանաւորում են նրան։

գտնից։ Կարծում են որ ազգային ժողովը կը մերժի իշխանի առաջարկությունները։ Ասում են թէ իշխանը զգում է դեռևս ուզղությունամար Գերմանիայի, այսինքն իշխան Բիսմարկի թեւաբերանը։ Բոլգարիայի մի յայտնի կուսակցությունը ազիասում է միացնել Բոլգարիայի իշխանութիւնը արեւելեան Ռումելիայի հետ։ Այդ շարժումը սեւի և սեւի ընդարձակութիւն է սատանան։

—Ֆրանսիական պատգամաւորների ժողովում ընդունված է Կամբետտայի սահմանադրությունը ցուցակներով ընտրության մեր մասին։ Բայց ցուցակներով ընտրությունն օրինագիծը մեծ արգելքի է հանդիպել Սենատի մէջ։

—«Presse» լրագրում կարդում ենք որ Վասկոմի յայտարարը, որ ուզղված էր բոլգարական Բանեվիզնցիների դէմ, շատ վատ տպաւորություն ունեցաւ Բոլգարիայում։

ՄՇԱԿԻ՝ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԵՆԻ

ՄՈՍԿՎԱ, 24 մայիսի։ Այսօր հատուկ Համալսարանի մէջ պատգամաւորները Թուստասանի բոլոր տեղերից Պիրոգովի յոբելեանի պատմառաւ։ Թագաւորը և Թարեբագոյն այլ անձինք ողջունեցին Պիրոգովին հեռագիրներով։ Պատգամաւորները ներկայացուցել էին մինչև երեկոյեան 5 ժամը։ Պիրոգով պատասխանեց մի ճառով։

ՓԱՐԻԶ, 24 մայիսի։ Օրանից հեռագրում են, որ հեռագրական վիրավոր։ Բրեմեայ էր ուզեկիցների հետ սպանված է Ֆրենդի և Ֆերվիի մէջ։ Սպանվածները 26 մարդ են։

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 25 մայիսի։ Պետական բանկի 5% տոմսերը առաջին շրջանի արժէ 96 բ. 75 կ., երկրորդ 94 բ. 50 կ., երրորդ 94 բ. 37 կ., չորրորդ 94 բ. 25 կ., ներքին 5% առաջին փոխառության տոմսերը արժէ 225 բ. 50 կ., երկրորդ 218 բ. արեւելեան առաջին փոխառության տոմսերը արժէ 93 բ. 50 կ., երկրորդ 93 բ. 75 կ., 37 կ., երրորդ 93 բ. 50 կ., ոսկի 8 բ. 45 կ։։ Ռուսաց 1 բալը Լոնդոնի վրա արժէ 24,53 պենս, ռուսաց 100 բ. Համբուրգի վրա արժէ 209 մարկ 75 պֆ., փարիզի վրա արժէ 258 ֆրանկ 50 սանտիմ։ Բոբայի արտադրությունը ամուր է։

—

Խմբագիր—Հրատարակող ԳԻՒԼԻՈՒ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

—

Խոսքը պատասխաններ։ Մի մեծ լայնաբերում էր մտաքը։

—Դրանք ոչիչ են, Հարցրեց գռնապանը, ցոյց տալով երեք ուղեորների վրա։

—Մառանգաբես ասատասանն այս տեղից զուրս գալու ժամանակ բեկ ասելի. Հասան, եւ գնում եմ, բայց գիշերը կրկին կը վերադառնամ, գալուշ կաց, որ գուռը շուտ բաց անեաս։—Անցնի՝ խանի կնոջ ասատիները ցանում են, գնում եմ մի ասիրիչ կանչելու։ Հիմա անտեսում ես, որ սարիչն է, դա նրա աչակերան է, դա էլ մի հիւս է, բայց խանի Հարամ փայտից մի սրիչի ասատանյան բան պիտի չենչ, որ նրանով անգլին քարեր կարելի է ծեռել թիշամների վրա, երբ մեր բերդը պաշարելու լինեն։

Թէ խանի կնոջ ասատիները ցանը է թէ բերդի պաշարումը այնպիսի կարեւոր բաներ էին, որ երկուսին էլ պէտք էր շտապանիչ օգնութիւն հասցներ։ Մառանգաբ Հասանին ասելի գրանց այն ասատանյանան բանը, որ պիտի չենչ հիւսը, և իր հասանութիւնը յայտնելով, ասաց.

—Այդ լաւ բան է, եթէ մի այսպիսի բան չը լինի, այն ժամանակ մեր բերդը Աստաւած գասոյ...

Երեք ուղեորները անծանօթի մարդու հետ հեռացան գռնապանից, բայց փոխանակ խանի ասանը գնալու, կրան բերդի խուլ փողոցների մէջ, որ պատած էին գիշերային խաւարով։

(Կը շարունակվի)